

LIDIA BARAN

NIEUCZCIWOŚĆ AKADEMICKA STUDENTÓW

Psychologiczne wyznaczniki,
przewidywanie oraz przeciwdziałanie

UNIWERSYTET ŚLĄSKI
WYDAWNICTWO

NIEUCZCIWOŚĆ AKADEMICKA STUDENTÓW

Psychologiczne wyznaczniki,
przewidywanie oraz przeciwdziałanie

LIDIA BARAN

NIEUCZCIWOŚĆ AKADEMICKA STUDENTÓW

Psychologiczne wyznaczniki,
przewidywanie oraz przeciwdziałanie

Recenzent
AGATA CHUDZICKA-CZUPAŁA

Na okładce wykorzystano zdjęcie
DESIGNED BY FREEPIK

Redaktor inicjujący
PRZEMYSŁAW PIENIĄŻEK

Redaktor
KATARZYNA WIĘCKOWSKA

Przygotowanie projektu okładki według pomysłu Autorki
MAGDALENA PACHE

Redakcja techniczna
MAŁGORZATA PLEŚNIAR

Korekta
ADRIANA SZAFORZ

Łamanie
GRAŻYNA SZEWCZYK

Wersją referencyjną publikacji jest jej wersja elektroniczna
Publikacja na licencji Creative Commons
Uznanie autorstwa-Na tych samych warunkach
4.0 Międzynarodowe (CC BY-SA 4.0)

 <https://orcid.org/0000-0002-3118-1997>

Baran, Lidia

Nieuczciwość akademicka studentów : psychologiczne
wyznaczniki, przewidywanie oraz przeciwdziałanie /

Lidia Baran. - Katowice : Wydawnictwo Uniwersytetu
Śląskiego, 2020

<https://doi.org/10.31261/PN.3942>

ISBN 978-83-226-3873-6

(wersja elektroniczna)

Wydawca
Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego
ul. Bankowa 12B, 40-007 Katowice
www.wydawnictwo.us.edu.pl
e-mail: wydawnictwo@us.edu.pl

SPIS TREŚCI

WPROWADZENIE	9
NIEUCZCIWOŚĆ AKADEMICKA	11
Rodzaje nieuczciwych zachowań akademickich	11
Zasięg występowania zjawiska nieuczciwości akademickiej	12
Ameryka Północna	13
Ameryka Południowa	13
Afryka	14
Europa	14
Azja	15
Australia i Oceania	15
Polska	16
PREDYKTORY NIEUCZCIWOŚCI AKADEMICKIEJ	18
Osobowość	18
Moralność	23
Motywacja	24
Postawy	26
Czynniki socjodemograficzne	28
Czynniki sytuacyjne	30
PRZEWIDYWANIE OSZUSTW AKADEMICKICH	33
Model przyczynowy popełniania oszustw akademickich	33
Zintegrowany model nieuczciwości akademickiej	35
Trójkąt oszustw akademickich	36
Teoria planowanego zachowania	37
PRZECIWDZIAŁANIE NIEUCZCIWOŚCI AKADEMICKIEJ	39
System kar i nadzoru	39
System informacji	41
Kodeksy honorowe	42
Zintegrowane programy przeciwdziałania nieuczciwości	45
PODSUMOWANIE	50

PSYCHOLOGICZNE WYZNACZNIKI NIEUCZCIWOŚCI AKADEMICKIEJ – BADANIA WŁASNE	51
Cel i problematyka badania	51
Hipotezy	52
Metoda	56
Narzędzia badawcze	56
Osoby badane	58
Procedura badania	58
Wyniki	59
Deklarowana nieuczciwość akademicka – opis zjawiska	59
Zależności między zmiennymi – analiza korelacji	62
Zależności między zmiennymi – porównania międzygrupowe	62
Zależności między zmiennymi – analiza skupień	63
Relacja między perfekcjonizmem, motywacją osiągnięć i deklarowaną nieuczciwością akademicką – analiza mediacji	66
Relacja między orientacją moralną, postawą jawną wobec nieuczciwości akademickiej i deklarowaną nieuczciwością akademicką – analiza mediacji	67
Relacja między czynnikami kontekstowymi, postawą jawną i deklarowaną nieuczciwością akademicką – analiza moderacji	68
Podsumowanie	72
Wyznaczniki nieuczciwości	72
Profile nieuczciwości	76
Mechanizmy nieuczciwości	77
Ograniczenia i dalsze kierunki badań	79
PRZEWIDYWANIE NIEUCZCIWOŚCI AKADEMICKIEJ – BADANIA WŁASNE	81
Cel i problematyka badania	81
Hipotezy	84
Metoda	85
Narzędzia badawcze	85
Osoby badane	89
Procedura badania	90
Wyniki	91
Deklarowana nieuczciwość akademicka – opis zjawiska	91
Zależności między zmiennymi – analiza korelacji i analiza regresji	93
Weryfikacja pierwszej grupy hipotez	93
Weryfikacja drugiej grupy hipotez	95
Weryfikacja trzeciej grupy hipotez	96
Zależności między zmiennymi – analiza mediacji	97
Analiza różnic w prawdopodobieństwie oszukiwania na kolokwium lub egzaminie w zależności od rodzaju oszustwa	101
Analiza różnic w prawdopodobieństwie oszukiwania na kolokwium lub egzaminie w zależności od czynników sytuacyjnych	102
Analiza różnic w prawdopodobieństwie oszukiwania na kolokwium lub egzaminie w zależności od czynników sytuacyjnych i rodzaju oszustwa	103
Podsumowanie	106

Przewidywanie nieuczciwości akademickiej z wykorzystaniem zmodyfikowanego modelu planowanego zachowania	106
Prawdopodobieństwo oszukiwania	111
Ograniczenia i dalsze kierunki badań	112
PRZECIWDZIAŁANIE NIEUCZCIWOŚCI AKADEMICKIEJ – BADANIA WŁASNE	114
Cel i problematyka badania	114
Hipotezy	115
Metoda	116
Narzędzia badawcze	116
Osoby badane	117
Procedura badania	117
Wyniki	119
Deklarowana nieuczciwość akademicka – opis zjawiska	119
Analiza różnic w deklarowanej nieuczciwości akademickiej między grupami kontrolnymi i eksperymentalnymi	119
Analiza różnic w deklarowanej nieuczciwości akademickiej między grupami kontrolnymi i eksperymentalnymi w odniesieniu do rodzaju nieuczciwego zachowania	123
Analiza różnic w deklarowanej nieuczciwości akademickiej między grupami kontrolnymi i poszczególnymi grupami eksperymentalnymi	130
Analiza różnic w deklarowanej nieuczciwości akademickiej między grupami kontrolnymi i poszczególnymi grupami eksperymentalnymi w odniesieniu do rodzaju nieuczciwego zachowania	143
Podsumowanie	149
Deklarowana nieuczciwość studentów po wprowadzeniu kodeksu	150
Deklarowana nieuczciwość studentów po wprowadzeniu kodeksu określonego typu	153
Ograniczenia i dalsze kierunki badań	155
PODSUMOWANIE I WNIOSKI	157
BIBLIOGRAFIA	161
Summary	183
Resumen	185

WPROWADZENIE

Obecne zainteresowanie zjawiskiem nieuczciwości akademickiej (2670 artykułów naukowych opublikowanych od 2000 roku według danych platformy EBSCO) wiąże się z rosnącą częstością jego występowania w szkołach i na uczelniach wyższych (McCabe, Treviño, Butterfield, 2001) oraz nagłaśnianymi skandalami, związanymi z oszustwami w środowiskach naukowych (Szpunar, 2013; Wieczorek, 2011).

W poszukiwaniu przyczyn takiego stanu rzeczy zwraca się uwagę na różnorodne czynniki, m.in. wpływy rodziców na zachowania podejmowane przez dzieci (Houser, List, Piovesan, Samek, Winter, 2016; Qualls, 2014), cechy jednostkowe predestynujące do popełniania oszustw (Witmer, Johansson, 2015), określone elementy środowiska akademickiego, sprzyjające nieuczciwemu postępowaniu (Ehrich, Cranston, Kimber, Starr, 2012) oraz zachowania samych wykładowców sprzyjające podejmowaniu oszustw przez studentów (Seals, Hammons, Mamiseishvili, 2014).

Przeprowadzone dotychczas w Polsce badania nieuczciwości akademickiej skupiały się na szerokiej perspektywie pedagogicznej (por. Andrukowicz, 2003; Kobierski, 2006; Śliwerski, Kobierski, 2006) i socjologicznej tego zjawiska (por. Chodkowska, Byra, Kazanowski, Parchomiuk, Szabała, 2010; Gromkowska-Melosik, 2007) oraz jego określonych wymiarach psychologicznych (por. Błachnio, 2008; Chudzicka-Czupała, 2014a, 2014b; Górnik-Durose, Landowska, 2013; Krawczyk, 2012; Landowska, 2012; Wołpiuk-Ochocińska, 2018). Nie prowadzono natomiast gruntownych badań nieuczciwości akademickiej wśród przedstawicieli tzw. pokolenia milenijnego (osoby urodzone pomiędzy rokiem 1986 a 2010), stanowiących obecnie większość studentów uczelni wyższych (Ciechanowska, 2014; Lowery, 2004), które ujmowałyby charakterystyczne zmienne, związane z powszechnością, zasięgiem i rodzajami oszustw akademickich, oraz możliwość ich kontroli w określonych warunkach kulturowych, mogących istotnie modyfikować charakter nieuczciwości (por. Chudzicka-Czupała, Lupina-Wegener, Borter, Hapon, 2013; Grimes, 2004; Hayes, Introna, 2005). Analiza wspomnianych elementów i wypracowanie na ich podstawie skutecznych interwencji wydają

się szczególnie istotne w świetle wyników badań, wskazujących na przenoszenie nagradzających doświadczeń związanych z oszustwami na kolejne środowiska edukacyjne (Bernardi i in., 2004), zawodowe (Johnstone, 2016) i społeczne (McTernan, Love, Rettinger, 2014) oraz powiązanie podejmowania nieuczciwych działań z satysfakcją z nauki oraz dobrostanem życiowym (Muñoz-García, Aviles-Herrera, 2014).

Celem niniejszej pracy jest, po pierwsze, zaprezentowanie obecnego stanu wiedzy na temat nieuczciwości akademickiej, psychologicznych predyktorów jej podejmowania, modeli teoretycznych, umożliwiających jej przewidywanie oraz sposobów przeciwdziałania jej występowaniu, po drugie – opisanie przeprowadzonych we wskazanych obszarach badań własnych oraz, po trzecie, sformułowanie na ich podstawie wniosków o możliwościach aplikacyjnych w środowisku akademickim.

Monografia dr Lidii Baran uwzględnia szerokie spektrum problemów, związanych z nieuczciwością akademicką. To pierwsza w Polsce praca poświęcona temu zagadnieniu i traktująca je w sposób tak wnikliwy i szeroki. Wszystkie jego aspekty zostały przedstawione i omówione przejrzyście, w sposób umożliwiający praktyczne wykorzystanie zarysowanych wniosków oraz dający konkretne wskazówki do przyszłych badań.

Wierzę, podobnie jak Autorka pracy, że sam wzrost świadomości tych problemów i wiedza na ich temat mogą przyczynić się do poprawy sytuacji, do zmiany podejścia studenta i nauczyciela akademickiego do zjawisk takich jak ściąganie czy plagiatowanie, postrzeganych nadal w wielu środowiskach akademickich i szkolnych jako coś naturalnego, koniecznego czy nawet pozytywnego.

Pracę dr Lidii Baran można polecić wszystkim badaczom nieuczciwych zachowań, pracownikom uczelni wyższych i studentom, ale też nauczycielom, nie tylko akademickim, osobom zainteresowanym tematem nieuczciwości i jej uwarunkowań.

Z recenzji wydawniczej
dr hab. prof. Uniwersytetu SWPS Agaty Chudzickiej-Czupały

ISSN 0208-6336	Więcej o książce
Egzemplarz bezpłatny	
ISBN 978-83-226-3873-6	
	
9 788322 638736	